

A 41. honvéd hadosztály a Stochod mellett.

(1916)

Véresen dühöngött a harc 1916 július elején az orosz hadszíntéren; Brussilow hatalmas tömegű támadása elérte a tetőpontját.

A m. kir. budapesti 41. honvéd hadosztály, melynek kötelékébe a 41. honvéd dandár: a szatmári 12. és a dési 32. honvédgyalozezreddel; a 82. honvéddandár: a nagykanizsai 20. és a veszprémi 31. honvédgyalozezreddel; a veszprémi 7. honvéd ágyús ezred; a 41. honvéd tarackos ezred, a 41. honvéd nehéz táborig tüzérezred 3. ütege; a 102. utász és a 11/1. árkász század, valamint a 4. honvéd huszárezred kecskeméti II. osztálya tartozott, ezalkalommal is dicsőségesen kivette a részét a nehéz küzdelmekből, és nagymértékben neki köszönhető, hogy a Stochod mentén végül is teljesen megtört Brussilow ereje.

A m. kir. 41. honvéddadosztály a Styr menti állásokból 1916 július 6-án és 7-én a grusiatyni dicsőséges harcok¹ után felsőbb parancs szerint² éjjel visszavonult és az utánatörő ellenséget többször visszavetve,³ július 9-ére virradó éjjel, a Stochod szögében, Uglytól nyugatra, a Korsyni és Sielko között előkészített állásokat érte el.⁴ (1. vázlat.)

Ezt az állásrészt a 41. honvéd hadosztályparancsnok⁵ két védőkörletre osztotta. Az északit br. Benz Alberon Ottó ezredes 40. honvéddandár parancsnok alatt, a m. kir. 31. honvédgyalozezred, a 41/I. tarackos osztály és a 41/3. nehéz táborig tarackos üteg, a délit pedig, lovag Sipniewszki György ezredes 82. honvéddandár parancsnok alatt, a m. kir. 20. honvédgyalozezred, a 7/II. ágyús és a 41/II. tarackos osztály szállotta meg.

Az állások elfoglalása az éj folyamán súrlódás nélkül meg is történt.⁶ Az előállásban táborig őröket, a szeszélye-

¹ 41. honv. ho. hdm. iratok: op. no. 67/4. és 707/12. 1916. VII. 6.; II. hdt. op. no. 706/51.

² 41. honv. ho. hdm. iratok: op. no. 67/24., 77/14.

³ 41. honv. ho. hdm. iratok: op. no. 87/1., 87/6., 1916. VII. 8-án.

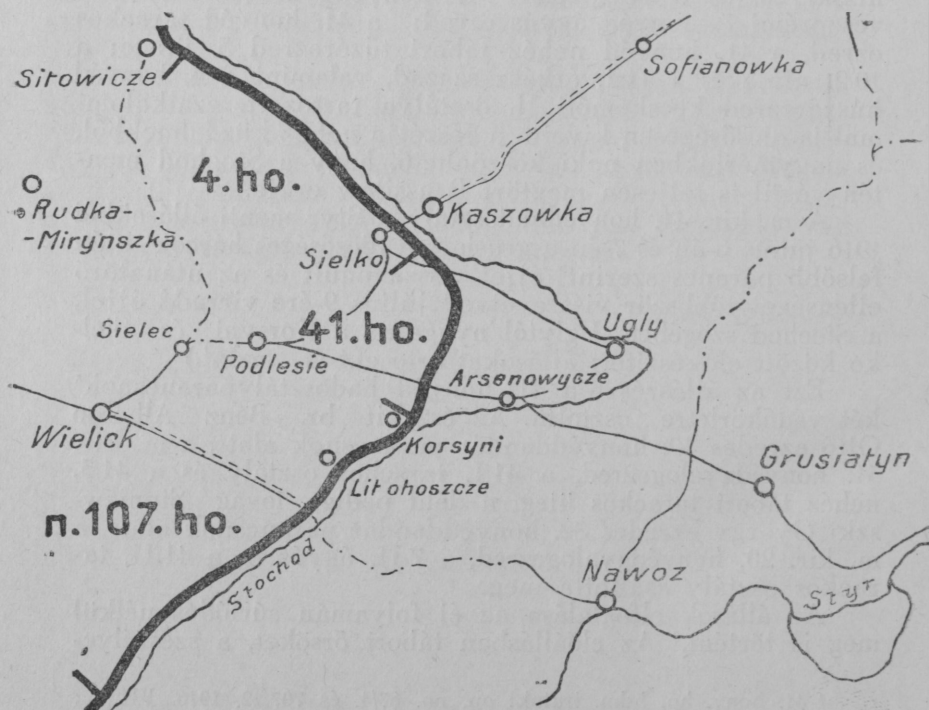
⁴ 41. honv. ho. hdm. iratok: II. hdt. op. no. 708/14.

⁵ 41. honv. ho. hdm. iratok: op. no. 87/8. 1916. VII. 8-án.

⁶ 41. honv. ho. hdm. iratok: op. no. 97/1—2. 1916. VII. 9.

sen kanyargó Stochod mocsaras partján pedig figyelőrsőket helyeztek el. A 12. honvédgyalozezred Korsynitól 2 km.-re északnyugatra, a 32. honvédgyalozezred pedig Sielkotól 2.5 km.-re délnyugatra, mint hadosztálytartalék, a nagyrészt erdős hátsóterepen foglalt állást.

Az új állás vonalvezetése a harc szempontjából igen kedvezőtlen volt. A 41. honvéd hadosztály csapatainak körlete messze, orszerűen előreszögelve, minden oldalról az ellenséges útegek keresztező, oldalozó és háttüzébe fekiúdt. A hadosztály parancsnokság erre még különösen fel is hívta a csapatok figyelmét és elrendelte,¹ hogy az állásokban az oldalozás csökkentésére sűrűn építsenek harántgátakat, a tartalékokat pedig szélességbe és mélységbe tagozva helyezték el. A nélkülözhető lovakat, csapatvonatokat azonnal hátra kellett irányítani.

¹ 41. honv. ho. hdm. iratok: op. no. 97/25, 1916. VII. 9.

² 41. ho. hdm. iratok: op. no. 97/3., 1916. VII. 9. és II. hdt. op. no. 709/2, 1916. VII. 9.

A berendezkedés az új állásban július 9-én nem történhetett teljesen zavartalanul. Az előnyomuló ellenség több helyen igyekezett az állást megközelíteni. A beérkezett hírek szerint arra lehetett következtetni, hogy a hadosztály balszárnya ellen északkelet, jobbszárnya és közepe ellen pedig kelet felől, egy-egy orosz hadosztály készül támadásra. Tűzérségünk igen hatásosan lőtte az észlelt csoportosulásokat, de az ellenség is erős tűzértséget vonultatott fel, és érzékeny veszteséget okozott.

Közben, felsőbb parancsra, a 41. hadosztály kétízben is a balszárny határvonalának megváltoztatására kényszerült. Legelőször kb. 1.5 km-el, majd pedig újabb 1000 lépéssel kellett azt meghosszabbíttatni.¹ Végeredményben a 20. honvéd gyalogezred 2596 puskával és 11 géppuskával 5600, a 31. honvéd gyalogezred 2085 puskával és 15 géppuskájával pedig 3600 lépés kiterjedésű arcvonallal bírt.

A fenyegető támadás miatt, a hadosztályparancsnokság 18 óra 10 perckor elrendelte, hogy a 20. és 31. honvéd gyalogezred aknavetői minél nagyobb számban állásba kerüljenek, a 12. honvéd gyalogezred pedig, 15 cm. légiakna és gyalogágyús szakaszát bocsássa a 20. honvéd gyalogezred rendelkezésére. Ezenkívül a hadosztályparancsnokság, tartalékából 19 óra 30 perckor a 32 III. zászlóalj, a 82. dandár megerősítésére előreirányította azzal, hogy 10-én reggel, ha a helyzet nem változik ismét bevonulhat. A hadosztály tűzértsége az állás elfoglalásakor számszerint 21 tábori ágyúból, 23 tábori tarackból és 4 db. 14. M. nehéz tábori tarackból állott. Az éj folyamán megérkezett még 3 nehéz ágyúból álló üteg, de ebből kettő már használhatatlan volt, sőt délután már a harmadik is használhatatlan lett. A hadosztály tűzértségének megerősítésére tehát, a II. hadtestparancsnokság elrendelte,² hogy a szomszédos 4. hadosztály még 9-e folyamán egy 15 cm tarackos üteget útaljon át. A lövészerhelyzet, különösen a tarackos ütegeké, siralmas volt.³

Másnap, július 10-én, a helyzet komolyabbra változott. Ugyan már reggel 7 óra 30 perckor, amikor a tűzértség belövésének lehetővé tétele céljából Arzenowycétől táboriőrseinket visszavonták, az ellenség, az erős zárótűzzel mitsem törődve, a már felrobbantott híd pillérein gyorsan átkelt és az elhagyott üres állásokat sűrűn megszállotta. Időközben az orosz tűzértség is megkezdte a tüzet.

¹ 41. ho. hdm. iratok: op. no. 97,23. 1916. VII. 9.

² 41. ho. hdm. iratok: op. no. 107 23. 1916. VII. 10.

³ 41. ho. hdm. iratok: op. no. 106,23. 1916. VII. 10.

8 óra 30 perctől keleti és déli irányból lőtte a 20. honvédgyalozezred közepét és bal szárnyát. Ugyanakkor a 31. honvédgyalozezred jobb szárnya Kasowka irányából kapott, részben a hátába, igen hatásos löveg tüzet. Nagyobb orosz támadás reggel 9 óra 15 perckor több hullámban indult az Arzenowici-i, Podlesie-i úton és attól északra az Ugly, Podlesie útig, sőt azon túl is. A 20. honvédgyalozezred elleni támadást délelőtt 10 órakor tűzérsegünk és a német tűzérseg segítségével sikerült megállítani.

Az erősen igénybe vett tűzérsegnél már lövészerhiány jelei mutatkoztak; legfeljebb 10 lövés volt még lövegenként. A szűk téren való elhelyezkedés miatt, az ellenség tüze az ütegeket igen veszélyeztette: így a lövészerrel jobban ellátott ágyúütegek sem tudtak támogató feladatuknak mindig zavartalanul megfelelni. Sokszor, éppen a válságos pillanatokban, állásváltoztatásra kényszerültek. Sajnos mivel lövészerrel a hadtestparancsnokság sem rendelkezett, pótlást kiutalni nem lehetett.

A visszavonuló ellenséges osztagokat az orosz tűzérseg és géppuskák tüzzel újból előre kergették. Ezek 11 óráig helyenkint egészen rohamtávolságig, helyenkint pedig a drótakadályokig jutottak előre. További támadásuk azonban a nagyszerűen kitartó honvédek és a kiválóan működő tűzérseg tüzeben összeomlott. Rendetlenül, igen sok halott és sebesült vissza hagyásával, az ellenség visszafutott és beásta magát.

Megállapították, hogy a 20. és 31. honvédgyalozezred csatlakozó szárnyai ellen, a 320. és mögötte a 318. orosz gyalozezred támadott. Ezekről balra a 319. orosz gyalozezred, jobbra pedig — az erdőn át — a 6. turkesztáni ezred nyomult előre.

A késő délutáni órákig tartott a harc. A nagykanizsai 20. és a veszprémi 31. honvédgyalozezred napok óta szakadatlanul tűzben, szükségyszerűen berendezett állásokban, szívós küzdelemben, 4 orosz ezred egységes támadását verte vissza.

A 9-i és 10-i harcok vesztesége:

a 20. gyalozezrednél	5 halott	22 sebesült
31. gy. ezrednél	4 „	11 „
Vigh tűzércsoportnál	0 „	1 „
Schwartz tűzércsoportnál	2 „	11 „

összesen tehát 11 halott és 45 sebesült és 16 eltűnt volt. Orosz részről kb. 800 halott és sebesült maradt az állások előtt. Ezenkívül a hadosztály 108 foglyot is ejtett.

A július 11-re virradó éjjel elég nyugtalanul telt el. Az ellenség már 21 óra után támadást próbált a 31. honvédgyalozezred jobb szárnya ellen. Éjfélután pedig, a Sto-

chodon átgázolva, a 20. honvédgyalozezred jobb szárnyán álló 9. és 10. századot támadta meg. A derék 20-asokban az ellenséget mindenütt feltartóztatták, sőt Korsyninél a Stochod tulsó partjára vetették vissza. Később 3 óraker és 3 óra 45 percker, az ellenség friss megerősítésekkel újabl támadást kezdett. Az elsőt a védők hatalmas tüze már csírájában elfojtotta; a másodikat pedig az állások közeléből véresen visszavetették. Csak a 20⁴. század előtt tudtak az oroszok a visszavetés után is megkapaszkodni és magukat beásva, hirtelen készített drótakadályok mögött állást foglalni.

Ezek után a támadások után viszonylagos nyugalom állott be. Csak a tűzéréség és a repülők működtek napokon át. Főleg az orosz nehéz tűzéréség lőtte a 20. gyalozezred Arzenowicetől észak-nvugatra és az Uglytól nyugatra levő támaszpontjait, a 31. honvédgyalozezred jobbszárnyát és az arcvonal mögötti erdők szegélyét. Különösen heves volt a tűz az arzenowyci-i út mentén, ahol a drótakadályokat, a 20 I. zászlóalj és a 20⁵. század állásait szétlőtték.

Az első védelmi állás oldalozhatóságának veszélye miatt, és a veszteség csökkentése céljából, a hadtestparancsnokság elrendelte egy felvételi, majd második állás kiépítését.¹ Ebben az időpontban az 1-ső állás mögött, egy u. n. második vonalnak kiépítése már folyt. A helyzet július 19-ig nem változott, csupán az orosz tűzéréség működése és a tartós esőzés rongálta meg időnként az állásokat.

Július 12-ig megállapították, hogy a korsini, arzenowicei útig a 4. finn lövészadosztály (15., 16. finn lövészezred), ettől délnyugatra a 71. orosz hadosztály (281., 282., 283., 294. orosz gyalozezred), az úttól északra az Ugly, Sielko közötti erdőig a 317., és a 320. ezred maradékaival vegyített 318. orosz ezred foglalt állást. Tovább északra az első turkesztáni hadosztály (1—4. ezred), a 41. hadosztály körlete előtt pedig a 2. turkesztáni ezredet és a 3. és 6. ezredet gyanították.

A hadtestparancsnokság elrendelte,² hogy az orosz csoportosítás, illetve erőelosztás pontos megállapítása végett, a csapatok járőrvállalkozásokat hajtsanak végre. Minél több foglyot kellett ejteni, hogy különösen a balszárny előtt, a helyzetet tisztázni lehessen. Ezért a hadosztályparancsnokság minden finn ezredbeli fogolyért, az azoktól kapott felvilágosítások értéke szerint, 20—100 koronáig terjedő jutalomdíjat fizetett. Az állásokban különben nyu-

¹ 41. ho. hdm. iratok: op. no. 107/22. 1916. VII. 10. és op. no. 127/53. 1916. VII. 12.

² 41. ho. hdm. iratok: II. hdt. op. no. 713/10., 1916. július 13-án.

galom volt; csak egy német jelzésű orosz repülőgép bombázta messze északon a 4. hadosztály balszárnyán, 11-én Sitovycenél az állásokat, 14-én pedig géppuskával lőtte a figyelő léggömböt.

Első állásait gyengén, a hátsó főállásait azonban erősen szállotta meg az ellenség. Az élénk felderítés, a gyakori és pontos belövésre való törekvés, újabb támadó szándékot árult el, különösen az Arzenowicetól nyugatra eső szakasztól, az Uglytól északnyugatra levő erdőövig terjedő területen. Ebben az időpontban az első vonal mögött húzódó második vonal már elkészült; a II. állás építése folyt, sőt egy harmadik állás létesítését is tervezték.

A hadsereg-csoportparancsnokság július 16-án elrendelte, hogy a Stochod könyvekben július 19-én tűzér tűztámadással kapcsolatos vállalkozást kell végrehajtani. A II. hadtestparancsnokság ennek alapján adta ki intézkedését¹ a vállalkozás végrehajtására, és a vezetéssel a 41. honvéd hadosztályparancsnokságot bízta meg. Ennek értelmében 11 tábori ágyús ütegnek, 10 tábori tarackos ütegnek, 1 nehéz tábori ágyús ütegnek, 7 nehéz tábori tarackos ütegnek és 2 mozsaras ütegnek, összesen tehát 31 ütegnek kellett a tűztámadást végrehajtania. A lövegtűz leple alatt, a gyalogságnak lehetőleg sok foglyot kellett volna ejtenie. A 20. gyalogezred minden zászlóaljától és a 31 I. és II. zászlóaljtól, tehát 2—2, szakasz erejű, önként jelentkezőkből válogatott különítményt kellett kijelölni és mindegyikhez 10—10 árkászt beosztani. Július 19-én 6 óra 30 perckor kezdődött a tűzérési előkészítés és 8 óra 30 perckor indultak a kiválasztott szakaszok támadásra. A tűzérés a hátsó területeket fogta tűzbe, a gyalog szakaszok pedig az előretolt állásokon át, a fő állásokig nyomultak előre.

Tűzérésünk kiválóan működött, úgyhogy az ellenség sokhelyen legelő állásait már ennek hatása alatt kiűrtette. A gyalogság tehát az akadályokat és az első állásokat aránylag könnyen törte át és rombolhatta szét. Az ellenség erős oldalozó tüze azonban minden további térnyerést és a főfeladat teljesítését: a fogolyszerzést, lehetetlenné tette. A honvédek vitézése és ügyessége most is csodálatraméltó volt, de az elért eredmény nem volt arányos a veszteséggel. Összesen 22 halott, 103 sebesült, 1 eltűnt² volt a veszteség; foglyot azonban egyáltalán nem sikerült ejteni.

Ezután a vállalkozás után párnapi nyugalom volt. Ismét

¹ 41. ho. hdm. iratok: II. hdt. op. no. 717/19. 1916. június 17. és 41. ho. op. no. 177/10. 1916. VII. 18.

² 41. ho. hdm. iratok: II. hdt. op. no. 720 5. és a 41. ho. harcjelentése 1916. július 20.

a fedezékek és az állások javítása következett. Július 22-én a XXII. menetszázadok beosztásával bővült a létszám. Közben a II. hadtest újabb átszortosítást rendelt el,¹ melynek alapján a 41. hadosztály azonnal elrendelte,² hogy a balszárnnyon a 31 III. zászlóalj, a szomszéd 49. gyalogezred csatlakozó részei, 23-ára virradó éjjel felválthassák. Ezenkívül megparancsolta, hogy a 31. honvédgyalogezred a 24-re virradó éjjel, a 20. honvédgyalogezredtől az arzenowice—sielkoi útig (kizárólag) terjedő szakaszt, a 20. honvédgyalogezred a németektől, a korszyni-litohoszezi mocsárig terjedő szakaszt, a 12. honvédgyalogezred pedig a Janowkától nyugatra eső mocsár széléig terjedő szakaszt vegye át. A hadosztálytüzérség megerősítésére a hadtest a 6. tartalékgyűserezdet rendelte. A következő napokban, a hadsergecsportparancsnokság engedélyével, egy haditudósító látogatta végig az állásokat, aki — az akkori szokások szerint — katonai képzettség hiányában, nem épen nemzetnevelő beszámolóval örvendeztette meg az anyaország ujságolvasó közönségét.

Közben az ellenség támadásra való készülődésének a jelei folyton növekedtek. Az orosz szökevények is szaporodtak és ezek is a támadás közeli megindulását jelentették. És valóban július 28-án, az orosz tüzérség hatalmas működésbe kezdett és megindult a harc.³ Különösen a 31. honvédgyalogezred balszárnya és a 20. honvédgyalogezred arcvonala borultak a gránátok ezrei által okozott por- és füstfellegek sűrű tengerébe. A tűz egyre fokozódott; az állások sokhelyen megrongálódtak. Körülbelül 13 óra felé orosz tömeg zúdult a 31. honvédgyalogezred ellen. Ez a támadás a védők tüzeiben megtört és az ellenség megállásra kényszerült. Közben a 20. honvédgyalogezred előtt is fenyegető jelek mutatkoztak. Az ezred parancsnoka, minden eshetőséggel számolva, a rendelkezésre bocsátott 32/II. zászlóalj két századával, az arzenowice—podlosiei úttól északra és délre, a 2. védővonalat szállotta meg. Az ellenség ezalatt már megközelítette a 20. honvédgyalogezred állásait és a legjobban kiszögelő részen, az 1. századnál, pillanatok alatt betört. Az ezredtartalék, a 20 4. század, a visszavetettek egyrészével ellentámadásba indult. Elkéseredett kényszerével sikerült az oroszokat visszavetni és 16 foglyot ejteni.

Közben friss megerősítésekkel újabb és újabb támadás kezdődött és az ezredtartalék a 2. vonalba szorult vissz-

¹ 41. ho. hdm. iratok: II. hdt. op. no. 722/10. 1916. július 22.

² 41. ho. hdm. iratok: op. no. 227/8. 1916. július 22.

³ 41. ho. hdm. iratok: op. no. 287/7. 8. 1916. VII. 28-án.

sza. Ennek következtében a 20. és 10. század állásai is tarthatatlanokká váltak és ezek a századok szintén a 2. vonalba mentek vissza. Ekkor érkezett 32. II. zászlóalj 5. és 8. százada, valamint géppuskás osztaga, Jászay-Gyurócsik százados¹ parancsnoksága alatt. Mivel az oroszok helyenként már a 2. vonalat is áttörték, ennek a tartaléknak is vissza kellett vonulnia. Nem messze azonban, a visszavetetteket összegyűjtve, Jászay-Gyurócsik százados hatásos támadáshoz csoportosulhatott és 16 óra 20 perckor ellentámadásra indulhatott. Ebben az időpontban már a 32. II. zászlóalj második fele, a 6. és 7. század is beérkezett és Boros százados parancsnoksága alatt jobbról csatlakozott a támadáshoz. Az ellentámadás sikerült; 17 órakor a 2. vonalat visszafoglalták, az ellenség pedig az első vonalba menekült vissza.

Nemsokára sikerült az egyik összekötő árkon át az első vonalban levő 20. III. zászlóalj balszárnyával jobbról, a 20/2. század lekanyarított jobbszárnyával pedig balról összeköttetést teremteni, és így az áttört hézagot zsákszerűen elzárni. Időközben beérkezett a 32. III. zászlóalj felével Jurenák őrnagy is, hogy az első vonal ellen induló támadásban résztvegyen.

Ez a támadás rövid tűzérési előkészítés után, 19 óra 15 perckor indult. A 32. III. zászlóalj az első vonalat csak nagy erőfeszítéssel tudta 150 lépésre megközelíteni. A csatlakozó 32. II. zászlóalj, külső balszárnyával sikeresebben jutott előre és Jászay-Gyurócsik százados nemsokára a 8. és a 7. századdal az első vonal egy részét visszafoglalta. A 7. századtól jobbra előnyomuló 6. század az igen erős tűzben lemaradt, de 23 óráig szintén elérte az első vonalat. Az 5. század parancs szerint, mint tartalék a 2. vonalban maradt vissza.

Ebben a pillanatban kapta a zászlóaljparancsnok, Jászay-Gyurócsik százados, az ellentámadás beszüntetésére és a csapatok második vonalba való visszavezetésére vonatkozó parancsot.² Ezt a parancsot a 32. III. zászlóalj parancsnoka, Jurenák őrnagy már jóval előbb megkapta, és csapataival már visszatért a 2. vonalba, ahonnan a 20. honvédegyalozred parancsnokság álláspontjának közelébe dandártartalékként rendelték. Közben Jászay-Gyurócsik százados is megkezdte a visszavonulást. Az első vonalban tábori őrsők maradtak vissza, a 32/5. 6. és 8. század a 2. vonalban, a 32/7.

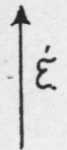
¹ „41. ho. harcai a Stochodnál 1916 július havában“; Jászay-Gyurócsik Mihály nv. á. ezds. tanulmánya. Hadilevéltár 280 tan. szám. (Részben forrásul szolgált.)

² 41. ho. hdm. iratok: op. no. 287 25. 1916. VII. 28.

1916. VII. 28.-29.

Sielko

Kaszowka

41. h. ho.

Podlesie

40. h. dd.

(III. állás.)
(tervezett)

20. II. állás.

4. ho.

49. gy. e.

betörés 28-án

Stochod

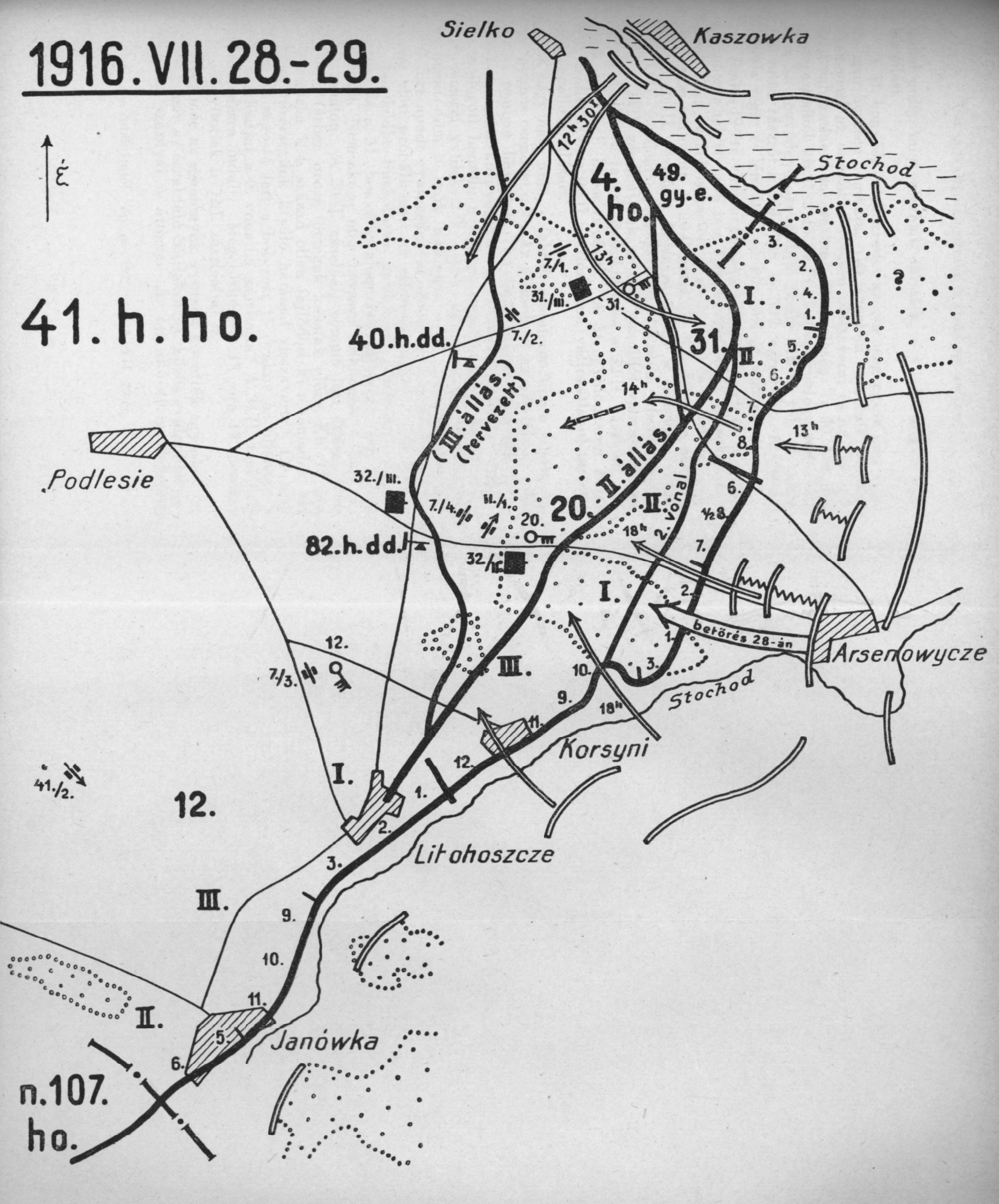
Arsenowycze

Korsyni

Litohoszcze

Janówka

n.107.
ho.

század pedig, mint zászlóalj tartalék, a közép mögött foglalt állást.

A 31. honvédgyalozezredet az ellenség egész nap szintén igen hevesen támadta. Itt azonban sikerült minden alkalommal az oroszokat véresen visszavetni és az első vonalat változatlanul megtartani. A veszteség: a 20. honvédgyalozezrednél kb. 782 fő, a 31. honvédgyalozezrednél 17 fő, a 32. honvédgyalozezrednél pedig 116 fő volt. A támadást orosz részről a 284., 318. és 319. ezred (kb. 12.000 fő) hajtott végre és létszámának kb. 60%-át veszítette.

Június 19-ére virradó éjszaka nyugodtan telt el. A csapatok pihenés helyett most is a fedezékeket és az állásokat javították. Még reggel is tartott a nyugalom és a helyzet egyelőre nem változott. A 20/I. zászlóalj töredékei az első vonalbeli 20/III. zászlóalj balszárnyát és a második vonalbeli 32/II. zászlóalj jobbszárnyát kötötték össze. Balról pedig a 20/II. zászlóaljnak az első vonalból visszakanyarodott jobbszárnya tartott összeköttetést a 32/II. zászlóalj második vonalbeli balszárnyával. A 31. gyalozezred észak felé, csatlakozva a 20 II zászlóaljhoz, változatlanul tartotta első vonalbeli állásait.

A nagy harc után, a feldúlt csatatéren újabb vihart sejtető gyanús csend honolt. Az állások és az akadályok mindenütt romban heverték. Hatalmas gránát tölcserék borították az egész környéket és a feltóduló talajvíz ezüstösen csillogott bennük a villogó napsütésben. Az ellenség sűrű tömegei gyülekeztek újabb támadásra. Kb. 17.000 orosz szorongott ezen a szűk területen, a 41. honvédhadosztály 6.200 főre apadt gyalogságával szemben. Legelőször a 20/7. század előtt próbálkozott az ellenség reggel 7 óra felé, a sűrű talajködbe burkolózva gyülekezni. Hirtelen megtört a csend és a 31. honvédgyalozezred állásaira igen heves tűz zúdult. Nemsokára már hevesen dühöngött a harc az egész vonalon. A 20/II. zászlóalj rommá lőtt állásai előtt levő holt térben orosz tömegek kúsztak előre. Kb. 11 óra 40 perckor a 31 4. század ellen fejlődött ki a támadás, ezt azonban tűzérsegünk kiváló hatással visszaverte. De nem sokára válságossá lett a helyzet; 13 órakor az ellenség a 20/II. zászlóaljat a 2. vonalba szorította.¹ A 31/II. zászlóalj ellentámadásra indult. Megerősítésére 13 óra 15 perckor előre irányították a 32/I. zászlóaljat is.

Most már az események gyorsan követték egymást. Az ellenség már az északfelé csatlakozó 4. közös gyaloghadosztály jobb szárnyát is áttörte. Az ott álló 49. gyalozezred

¹ 41. ho. hdm. iratok: op. no. 297/11. 1916. VII. 29-én.

részei egyenesen nyugati irányba menekültek vissza és az oroszok minden akadály nélkül kanyarodhattak délnyugat felé, a 41. honvéd gyaloghadosztály hátába. A bekanyarodó oroszok az ütegállásokat veszélyeztették. Több üteg elmenekült, a 7. honvéd ágyúszred 2. ütege azonban helyén maradt és igen érdekes közelharcot vívott a Kaszowka felől előretörő ellenséggel. Az üteg parancsnoka, Hartzer százados, lövegeit (6 db. 8 cm-es tábori ágyút) megfordította és előre időzített srapnelekkel készentartotta. Az üteg egy horpadásban állott. Amikor az ellenség első hullámai, 2—300 lépésnyire, a horpadás peremén megjelentek, borzalmas kartácstüzet zúdított rájuk. A hatás irtózatossá volt. Az oroszok sűrű rajvonala egy pillanat alatt megsemmisült. A véres hullahegyek között az ordító súlyos sebesültek tömege fetrengett. Csak kevesen maradtak életben és futottak kétségbeesve visszafelé. Az üteg egyelőre időt nyert és újabb támadásra készülhetett fel. Egy szomszédos üteggel is sikerült most már kapcsolatot teremteni, a védelmet tehát hatásosabban lehetett megszervezni.

Alig fejeződtek be az új előkészületek, amikor északnyugati irányból, a mocsár felől, újabb támadás bontakozott ki. A tábori ágyúk védő pajzsán jégesőként pattogtak a géppuskák lövedékei. A két üteg azonban hősiessé állotta a harcot és 5 percnyi tűz után ezt a támadást is visszaszorította. Az ellenség az erdőbe menekült, melynek szegélyét a két üteg rendszeres tűzbe fogta. Időnként még heves puská és géppuskatűz csapódott a lövegek felé, az ellenség azonban nem merészkedett többé támadásra. Honvédtűzereink önfeláldozó vitézsége, megmentette a helyzetet.

Ezalatt azonban az oroszok már teljesen bekerítették a 31. honvédgyalozredet, mely teljesen gyanútlanul egymásután verte vissza a szembetámadó orosz tömegeket. Azt, hogy az ellenség már bekerítette, csak akkor tudta meg, amikor az ezredparancsnokság és a segélyhely irányából nagyobb tömegek törtek egyenesen a hátába. Elkeseredetten védekeztek a 31-es honvédek, de véres közelharcaikkal már nem tudtak nagyobb eredményt elérni. Az ezred maradványai, nagyrésztben már csak halottak és sebesültek, az orosz fogságába kerültek. Igen kevesen tudtak csak a lehetetlenséggel határos módon megmenekülni. Ezek nagyrésze is sebesült volt.

... Délután 14 óra felé, a 20/III. zászlóaljnál is betört az ellenség. Ez a betörés azért sikerülhetett, mert ekkor a hadosztály ütegeinek legnagyobb része állást változtatott és így éppen akkor nem tudták támogatni a gyalogságot, amikor arra a legnagyobb szükség lett volna. Ennek ellenére

a 20/III. zászlóalj még saját erejéből kiverte az ellenséget és tartotta az első vonalat.

A 31. honvéd gyalogezred megsemmisülése után, a 20 II. zászlóalj északi szárnya teljesen fedetlen volt. A bekanyarodó orosz tömegek nemsokára már a hátába törtek: a zászlóalj tehát rövidesen a 2. vonalból is hátrább, egy önként választott felvételi állásba kényszerült. Az időközben beérkező 32 I. zászlóalj a visszavonulókat felfogta, de a második vonal visszafoglalására már nem is gondolhattott, mert azt az orosz csapatok már túlhaladták. Jobb szárnyával tehát összeköttetést létesített a második védelmi vonalban levő 32 II. zászlóaljjal, és arccal északkeletnek, bal szárnyával körülbelül a 20. ezred parancsnokság volt álláspontja környékén, állást foglalt.

A 41. honvéd gyaloghadosztályparancsnokság a helyzetről nem tájékozódhatott, mert a távbeszélő vezetékek harc közben megszakadtak, a csapatok pedig a torlódó események és a bizonytalanság hatása alatt, jelentést tenni nem tudtak. A hadosztályparancsnokság sejtette, hogy az arzenyuce-podlesii úttól északra levő területen, az erdőekben felborult a helyzet. Ezért elrendelte, hogy a rendelkezésére bocsátott hadtesttartalék, a 8/IV. zászlóalj ellentámadást hajtson végre és a II. állást vegye birtokába. Egyszersmind utasította a 227. német ezred tartalékban álló zászlóalját, hogy a podlesi—kaszovkai út mentén, a 40. dandár harctereületének irányában nyomuljon elő. Azt tervezték, hogy Benz ezredes a 227. német zászlóaljjal, a 8/IV. zászlóaljjal és a 31. gyalogezred roncsaival, az ellenséget keleti irányba vesse vissza és a 20. ezreddel, valamint a 4. hadosztály állásban lévő részeivel az összeköttetést helyreállítva, a második állást foglalja vissza.

A bizonytalanság uralkodott ebben az időben mindehnyütt a helyzeten. Az ellenség is beszüntette támadásait; itt-ott gyülekezett, látszólag rendezkedett; csak a tűzérseggel lőtte változatlan hevességgel az állások megszállott részeit. Sajnos, a hadosztályparancsnokság által tervezett ellentámadás késett, pedig valószínű, hogy eredményes lett volna.

17 óra 30 perckor a 20 III. zászlóaljra újabb pergőtűz zúdult, melyet 18 órakor hatalmas támadás követett. A véres kézitusából most már az orosz került ki győztesen. A vitéz 20-asok nagyrésze hősihalált halt a feldúlt állások vérel borított romjain. Az orosz innen a 32 II. zászlóaljra vetette magát. Ez a megrohanás, a ritkítás nélküli sűrűaljás területen, meglepetésszerűen történhetett. A legtöbb helyen elkeseredett kézitusája fejlődött ki, de a túlerő mindent elsöpört. Az állás elveszett és csak kevesen tudtak megmenekülni.

Az északnyugatra álló 32/I. zászlóalj idejében értesült a történekről. A végveszélyt azonban csak úgy tudta elkerülni, hogy a 3. állásban vetette meg a lábát. Időközben a 32/II. zászlóalj parancsnoka is összeszedte zászlóaljának roncsait; szembefordult az üldöző ellenséggel és miután azt tüzével megállította, körülbelül két századra és egy géppuskára fogyott csapataival, szintén a 3. állásba ment vissza. Itt találták már a 20/I. zászlóalj egy pár emberét, és a 32/III. zászlóaljat is.

A honvédek most már biztosan helyállhattak. A kötelékeket rendezték és várták a további parancsokat. A hadosztály jobbszárnyán a 12. honvéd gyalogezredet különösebb támadás nem érte, így e napon is változatlanul tartotta állásait. További harcra azonban már nem került a sor. A szomszédoknál bekövetkezett kedvezőtlen események miatt, a hadtest elrendelte,¹ hogy 29-ről 30-ra virradó éjjel a 41. honvédhadosztály csapatai a Wielick, Rudka-Mirynszka vonalban levő előkészített állásba vonuljanak vissza. A visszavonulás kb. éjfélkor kezdődött, anélkül, hogy az ellenség észre vette volna. A harc a Stochod mentén ezzel bevégeződött. A 41. honvéd hadosztály csapatai új állásba kerültek és folytatták tovább a küzdelmet esküjükhöz híven: a hazáért és a királyért.

Nyáry Iván

¹ II. hdt. op. no. 729/47. 1916. július 29. 22 óra 30 perckor.